HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ליתא לפרה משתלם רביע נזק כו'. לדברי רבא לא ליתיא לפרה משתלם רביע נזק מולד טעמא דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא הוה אבל אי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד רבא לטעמיה דאמר רבא [א]פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא [ב]תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירשא בעלמא הוא ואמר רבא [ג]אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד על גב פרה שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מכחיש את המזיק [ד]וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חבירו וכן אתה מוצא [ה]במזיק שדה של חבירו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואי דינא הוא ליכחוש מזיק משום דאמר ליה פרה מעברתא אזיקתך פרה מעברתא שיימנא לך פשיטא פרה דחד וולד דחד [ו]פיטמא לבעל פרה נפחא מאי רב פפא אמר לבעל פרה רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין [ז]והלכתא חולקין: **מתני'** [ח]הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושברה בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם [ט]הכנים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב ואם [י]הכנים ברשות בעל החצר חייב [יא]הכנים ברשות בעל החצר בעה"ב שלא ברשות

ממנו: **אין שמין.** מריש קאי שור שנגח את הפרה והפילה אין שמין כל אחד בפני עצמו שעולין דמי הנזק הרבה אבל שמין פרה מעוברת כמה היתה יפה תפילה וכמה היא שוה עכשיו אם ממה אם חיה: **מכחיש.** מפסיק. ולקמיה פריך מי לית ליה לכחוש: **קטוע יד עבדו של חבירו.** אין שמין היה בפני עצמה לומר כמה אדם רוצה ליטול לקטוע יד עבד זה דולמי הרואה עבדו אדם אין קוטע ידיו אלא בדמים מרובים אבל שמין עבד זה כמה הוא שוה עכשיו וכמה היה שוה תחלה: **המזיק שדה חבירו.** קוצץ נטיעותיו או חופר בורות אחת אין שמין אותה לבדה אלא שמין בית אחד אחד בפני עצמה כמה היתה יפה תחלה ומה פחתו דמיה בשביל ערוגה זו: **פטומת.** מה שמשמין אותה שהיתה יפה מפני שומנה הוי לבעל פרה להא ולד מחמתיה לא אמי שומנה: **נפחת מאי.** מה שהיתה יפה מפני נפחה למי ישלם: **מתני'**

הכנים ברשות בעל החצר חייב. [יא]הכנים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב [יב]הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות

ונכסוף נרגעו לסור ואותו לגון דרבא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי לה בפרק כל הנלמים (ע"ז דף מו:) גבי המשתחוה לקמה וכן משמע בתמורה בפרק כיצד מערימין (דף כה.) למסיק אדר' יוחנן דאמר עובר לגו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן תיובתא מע"ג דאמר נתר הכי ליתא תנאי היא [ב]כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא מע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהניזקין (גיטין דף נג.) למסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שוין ניכר אמיה היזק ובתר הכי קאמר ליתא תנאי היא ומע"ג דבפרק הערל (יבמות דף עח. ושם)[ג] מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רבא שתגיירה בנה אין לריך טבילה כו' ודחיק לשנויי שאני עובר כו' לא משום שהיה מילתיה דרבי יוחנן עיקר [ד]אלא משום דבעי לאוקמי מילתיה דרבא דבערי כו' לדברי רבא לא ליתיא לפרה משתלם רביע נזק כו'. לדברי רבא לא ליתיא לפרה משתלם רביע נזק מולד טעמא דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא הוה אבל אי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד (דאי ולד נגחה). וכיון דלא ידעינן, משלם רביע דהוה ליה ממון המוטל בספק וחולקין. זו דברי סומכוס כדתבינן. אבל חכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. הילכך, אי פשיטא דהוה ולד בהדה כי נגחה השתא ליתא לפרה משתלם כוליה חצי נזק מולד. ואי לא איפשטא לן דלא הוה וליתא לפרה דלישלם מינה, לית ליה ולא מידי. כך פירש רבינו יצחק אלפסי זצ"ל, וכן פר"ח זצ"ל כדבריו. **ר' אחא** אומ' **גמל האוחר בין הגמלים** וכול'. פיר' האוחר נוחר בנשיכה והורג. **אמר רבא פרה שהזיקה גובה מולדה. מאי טעמא, גופה היא.** **תרנגולת שהזיקה** וחייבת להשתלם חצי נזק מגופה כגון הא היה דליל קשור ברגלו או שהיה מהדס ושובר כלים משלם חצי נזק. אם אינו מספיק דמי התרנגול לתשלום חצי הנזק, אינו משתלם מביצתה. מאי טעמא, ביצה פרשא בעלמא הוא. אבל אם היא מועדת כדתנן התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר משתלם מן העלייה, וכל שכן מן הביצה. **אמר רבא** פרה מעוברת שהזיקה והפילה או מתה אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד על גב אמו, שאם אי אתה אומ' כן נמצאת מכחיש את המזיק. ואקשינן ואי דינא הוא, ליכחוש. ופריק רב אשי כי יכיל למימר ליה כי היכי פרה מעברתא אזיקו מינך, הכי נמי שיימנא לך. פרה דחד וולד דחד, פיטמא פשיטא דבעל פרה. שבח שומת ניפחא, היל' חולקין בעל הפרה ובעל הוולד, שכן הדין בקוטע יד העבד ובמזיק שדה חבירו ששמין העבד והיד בכלל וכן השדה כולה ומה שהוזק השדה בכללה. אסיקנה פיטמא פשיטא דבעל הפרה, ניפחא חולקין, וכן הלכה.

מאי טעמא גופה היא. מדלמר רבא בפרק כל התמורין (דף ג: ושם) ובפנהדרין בפרק הנערפין (דף פ. ושם) ולד הנרבעת והנוגחת אסור היא וולדה וולדה דעובר ירך אמו הוא דהתם היינו טעמא שהולד עלמו נהנה מרביעה והיא וולדה נגחו ונרבעו אך מאמעתין יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואם לאו יהך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אלא שמין שוויוה תמיס שהזיקו אם נאבד אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימה לרבא גופיה אית ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) דשומט את הטריפה ומלא בה בן ט' חי דמומר לחרפא שיימנין אכשר היה רחמנא ואוור"י דבכל מקום עובר ירך אמו הוא לגד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עלמו ליכא למימר שנטרף עם אמו וכן הלכה דבע"מ עובר ירך אמו הוא לגבי מטריפה (ע"ג דף ג: ושם) דבפרק כל המסורין (תמורה דף כ:) אמר רב הונא בר חנינא מ"ר נחמן מחלוקת כשעיברו ולבסוף נרבעו דר"ג סובר עובר ירך אמו הוא וכנגן סבירי לאו ירך אמו הוא מע"פ שהולד עלמו נהנה ברביעה אין הלכה כן אלא כדאמר רבא אמר רב נחמן התם כשנרבעו ולבסוף עברו פליגי זה וזה גורס אלא עברו

הקדר שהכנים קדרותיו כו'. הנך תלתא בבי לריכי ולא זו אף זו קתני דאי תנא קדירות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות לישבר ונסתמא קבל עליה נטירותא אבל פירות לא ואי תנא פירות אנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

מסורת הש"ס

ליתא לפרה. ותם אין [ו] משלם אלא מגופו ואמר ליה הכי לי כולה פלגא הזיקא מולד לחיובי נמי לזקן בהדי פרה ורבא ס"ל דאל גופא הוא והוי כאחד מאבריה כדאמרינן בסיפא דמילתיה משלם ליה מינה רבעא לזקן ואידך רבעא אפסיק ואפי' הוא הולד כל פלגא נזקא: **מאי טעמא גופה היא.** מדאמר רבא בפרק כל התמורין בתמורה (דף ג: ושם) ובסנהדרין בפרק הנערפין (דף פ. ושם) ולד הנרבעת והנוגחת אסור היא וולדה וולדה דעובר ירך אמו הוא דהתם היינו טעמא שהולד עלמו נהנה מרביעה והיא וולדה נגחו ונרבעו אך מאמעתין יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואם לאו יהך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אלא שמין שוויוה תמיס שהזיקו אם נאבד אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימה לרבא גופיה אית ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) דשומט את הטריפה ומלא בה בן ט' חי דמומר לחרפא שיימנין אכשר היה רחמנא ואוור"י דבכל מקום עובר ירך אמו הוא לגד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עלמו ליכא למימר שנטרף עם אמו וכן הלכה דבע"מ עובר ירך אמו הוא לגבי מטריפה (ע"ג דף ג: ושם) דבפרק כל המסורין (תמורה דף כ:) אמר רב הונא בר חנינא מ"ר נחמן מחלוקת כשעיברו ולבסוף נרבעו דר"ג סובר עובר ירך אמו הוא וכנגן סבירי לאו ירך אמו הוא מע"פ שהולד עלמו נהנה ברביעה אין הלכה כן אלא כדאמר רבא אמר רב נחמן התם כשנרבעו ולבסוף עברו פליגי זה וזה גורס אלא עברו

הכנים ברשות בעל החצר חייב. הנך תלתא בבי לריכי ולא זו אף זו קתני דאי תנא קדירות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות לישבר ונסתמא קבל עליה נטירותא אבל פירות לא ואי תנא פירות אנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

נפחת מאי. מה שמשמין אותה שהיתה יפה מפני שומנה הוי לבעל פרה להא ולד מחמתיה לא אמי שומנה: **נפחת מאי.** מה שהיתה יפה מפני נפחה למי ישלם: **מתני'**

אי דינא הוא ליכחוש מזיק כו'. קובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עלמו ולא דמי לקוטע יד עבד שכל העבד גוף אחד וכן כל השדה שהיא כולה גוף אחד דמי ולהכי מקשה מי היא הוא כאשר נראה מתוך הסגרא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו': **נפחא מאי רב פפא אמר לבעל הפרה.** ולא דמי לשבח וולדות דהוי כולה לבעל דרבנן ורשב"ג חולקין דהכא כיון שבעל הפרה יכול למכור פרתו בלא ולד נמלא כשמפסידו מפסיד כל מה שהשמין נפחת אבל אשה לחיה יכולה למכור אותו שבח אין ליפות כחה בשבח וולדות אע"ג דרשב"ג נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עלמה מטעם זה יפה כח בעל הפרה בנפחת מכח האשה בשבח וולדות דרבנן:

חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה בנפחת מכח האשה בשבח וולדות דרבנן:

אי דינא הוא ליכחוש מזיק כו'. קובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עלמו ולא דמי לקוטע יד עבד שכל העבד גוף אחד וכן כל השדה שהיא כולה גוף אחד דמי ולהכי מקשה מי היא הוא כאשר נראה מתוך הסגרא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי לשבח וולדות דהוי כולה לבעל דרבנן ורשב"ג חולקין דהכא כיון שבעל הפרה יכול למכור פרתו בלא ולד נמלא כשמפסידו מפסיד כל מה שהשמין נפחת אבל אשה לחיה יכולה למכור אותו שבח אין ליפות כחה בשבח וולדות אע"ג דרשב"ג נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עלמה מטעם זה יפה כח בעל הפרה בנפחת מכח האשה בשבח וולדות דרבנן:

הקדר שהכנים קדרותיו כו'. הנך תלתא בבי לריכי ולא זו אף זו קתני דאי תנא קדירות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות לישבר ונסתמא קבל עליה נטירותא אבל פירות לא ואי תנא פירות אנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ע מהל' מזקי ממון הלכה ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שפח סעיף ג:

ו ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד:

ז ד מיי' פ"ג מהלכות מזקי ממון הלכה ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן מב סעיף טו:

ח ה מיי' פ"ד מהלכות מזקי ממון הלכה יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ו:

ט ו ז מיי' פ"ט שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שפו סעיף ה:

י ח ט מיי' פ"ג מהלכות מזקי ממון הל' יג יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפג סעיף ג:

יא י מיי' שם פ"ו הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליתא וכו' אין משתלם אלא:

גליון הש"ם

תום' ד"ה מאי טעמא גופה היא וכו' בבה"ד אלא משום דבעי לאוקמי. כעין זה לעיל דף מג ע"ב בתוס' ד"ה נפקא:

(א) [עי' תוי"ט כ"פ זה ד"ה וכיצ ומק], (ב) [עיין תוספות זבחים קיד. ד"ה וקסבר], (ג) [ד"ה אלא], (ד) רש"ל, (ה) [עיין תוספות ביצה ו: ד"ה ביעים],

רבינו חננאל

ליתא לפרה משתלם רביע נזק מולד. פירוש, משום דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא. ואי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד (דאי ולד נגחה). וכיון דלא ידעינן, משלם רביע דהוה ליה ממון המוטל בספק וחולקין. זו דברי סומכוס כדתבינן. אבל חכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. הילכך, אי פשיטא דהוה ולד בהדה כי נגחה השתא ליתא לפרה משתלם כוליה חצי נזק מולד. ואי לא איפשטא לן דלא הוה וליתא לפרה דלישלם מינה, לית ליה ולא מידי. כך פירש רבינו יצחק אלפסי זצ"ל, וכן פר"ח זצ"ל כדבריו. **ר' אחא** אומ' **גמל האוחר בין הגמלים** וכול'. פיר' האוחר נוחר בנשיכה והורג. **אמר רבא פרה שהזיקה גובה מולדה. מאי טעמא, גופה היא.** **תרנגולת שהזיקה** וחייבת להשתלם חצי נזק מגופה כגון הא היה דליל קשור ברגלו או שהיה מהדס ושובר כלים משלם חצי נזק. אם אינו מספיק דמי התרנגול לתשלום חצי הנזק, אינו משתלם מביצתה. מאי טעמא, ביצה פרשא בעלמא הוא. אבל אם היא מועדת כדתנן התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר משתלם מן העלייה, וכל שכן מן הביצה. **אמר רבא** פרה מעוברת שהזיקה והפילה או מתה אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד על גב אמו, שאם אי אתה אומ' כן נמצאת מכחיש את המזיק. ואקשינן ואי דינא הוא, ליכחוש. ופריק רב אשי כי יכיל למימר ליה כי היכי פרה מעברתא אזיקו מינך, הכי נמי שיימנא לך. פרה דחד וולד דחד, פיטמא פשיטא דבעל פרה. שבח שומת ניפחא, היל' חולקין בעל הפרה ובעל הוולד, שכן הדין בקוטע יד העבד ובמזיק שדה חבירו ששמין העבד והיד בכלל וכן השדה כולה ומה שהוזק השדה בכללה. אסיקנה פיטמא פשיטא דבעל הפרה, ניפחא חולקין, וכן הלכה.